

інформації верств населення і на цій підставі підвищити вимоги до рівня професіоналізму органів, служб та підрозділів внутрішніх справ.

Список літератури: 1. Политическая экономия. Словарь. М., 1983. 2. Ожегов С.И. и Шведкова Н.Ю. Толковый словарь русского языка. М., 1999. 3. Маркетинг. Словарь / Азоев Г.Л., Завьялов П.С., Лозовский Л.Ш., Поршев А.Г., Райзберг Б.А. М., 2000. 4. Рыночная экономика: Словарь. / Под общ. Ред. Г.Я.Кипермана. М., 1993. 5. Макконнел К.Р., Брю С.Л. Экономикс: Принципы, проблемы и политика. В 2 т.: Пер. с англ. М., 1992. 6. Маршалл А. Принципы экономической науки. Т.1. Пер. с англ. М., 1993. 7. Фатхутдинов Р.А. Кокурентоспособность: экономика, стратегия, управление. М., 2000. 8. Кныш М.И. Кокурентные стратегии: Спб, 2000. 9. Забелин П.В., Моисеева Н.К. Основы стратегического управления. М., 1997. 10. Фатхутдинов Р.А. Кокурентоспособность как национальная кадровая проблема // Высшее образование в России. 1999. №2. 11. Смущенко В.И. МОП – новая технология обучения // Профессионально-техническое образование. 1991. № 1. 12. Про рекламу: Закон України від 03.07.96 р. // Відомості Верховної Ради України. 1996. № 39. Ст.181.

Надійшла до редколегії 20.10.04

В.О. Лефтеров

ПСИХОТРЕНІНГИ ЯК ЕФЕКТИВНА ФОРМА ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ НАДІЙНОСТІ ПЕРСОНАЛУ ОВС (ЗА ДОСВІДОМ РОБОТИ ЦЕНТРУ ВПРОВАДЖЕННЯ ПСИХОТРЕНІНГОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ)

Професійну й психологічну надійність персоналу в самому широкому розумінні можна визначити як здатність працівників високоякісно й довготривало виконувати різноманітні завдання певної професійної діяльності, при цьому максимально виключити імовірність отримання власної психологічної або фізичної шкоди. І тому не випадково на сучасному етапі актуалізується проблема надійності персоналу органів внутрішніх справ, де сьогодні якість та ефективність виконання оперативно-службових завдань, покладених на органи і підрозділи внутрішніх справ асоціюється з підвищеним ризиком для життя і здоров'я працівників ОВС, неминучим професійно-деформуючим впливом на них.

Багаторічний світовий досвід свідчить, що якісне підвищення надійності персоналу і загалом ефективності діяльності правоохоронних органів, можливо за рахунок впровадження сучасних тренінгових технологій. Широке застосування різноманітних психологічних тренінгів в поліції США, Німеччині, Великобританії сприяє отриманню поліцейськими практичних навичок протистояння стресам, удосконаленню їх комунікації, оптимізації морально-психологічного клімату в колективах поліцейських підрозділів.

У серпні 2003 року наказом МВС України на базі Донецького юридичного інституту створено Центр впровадження психотренінгових технологій. (Центр ВПТ). Це - перший в Україні науково-дослідний та навчально-практичний експериментальний підрозділ з проведення соціально-психологічних тренінгів з різними категоріями працівників ОВС, а також підготовки тренерів-психологів. Центр ВПТ призначений для здійснення наукових досліджень, методичних розробок та практичного впровадження

в діяльність органів внутрішніх справ новітніх тренінгових технологій, спрямованих на формування у працівників ОВС психологічної готовності до впевнених дій в екстремальних ситуаціях, навичок комунікації, стресостійкості та безпечної поведінки, а також на комплексне вирішення професійних та психологічних проблем, що виникають у працівників міліції під час служби.

Метою даної статті є аналіз та узагальнення практичного досвіду проведення психопрофілактичних тренінгів з працівниками органів внутрішніх справ за програмою тренінгу «Комунікація-Стрес-Безпека» (тренінгу КСБ), а також в цілому функціонування Центру впровадження психотренінгових технологій.

У 2004 році в Центрі ВПТ було розпочато систематичне навчання працівників органів внутрішніх справ України за програмою тренінгу КСБ. На сьогодні підготовку за цією програмою пройшло 48 працівників ОВС з 21 області та АР Крим, з них:

- 3 – представника ЦПП ДРП МВС України;
- 4 – представника підрозділу «Беркут»;
- 6 – практичних психологів з УМВС України на транспорті;
- 21 – практичний психолог з УМВС України в областях;
- 9 – фахівців-психологів з ВНЗ МВС України;
- 1 – науковий співробітник;
- 2 – викладача психології;
- 1 – кореспондент;
- 1 – психолог УДСО.

В період проведення тренінгу КСБ з учасниками були розглянуті теми:

- введення у психологію та тренінг КСБ;
- сприйняття оточуючої дійсності, уявлення;
- комунікація і безпека;
- стрес и критичний інцидент, моделі стресу, реакція на стрес та подолання стресу;
- службовий травматизм та рівень особистої травмосензитивності;
- психологія і тактика особистої безпеки працівника ОВС;
- група, її динаміка, розподіл ролей у групі, кооперація;
- конфлікти, його рівні, шляхи вирішення.

Під час розгляду кожної теми тренінгу використовувався різноманітний спектр тренінгових методів, рольових ігор, групових обговорень дискусій, прикладів з особистого життя тощо. Робота проходила в атмосфері доброзичливості, зацікавленості учасників та прояву їх творчого потенціалу. Після перших днів тренінгу у групах закономірно відбувався розподіл ролей, симпатій, прояв індивідуальності кожного учасника, формувалися стійкі емоційні, дружні зв'язки. Це важливо, тому що в останні дні тренінгу обговорення проблем комунікації, стресу, безпеки переходило вже на особистісний рівень кожного учасника. Тільки в атмосфері взаєморозуміння, відвертості можливо глибоке відпрацювання особистісних проблем та стресів учасників тренінгу, отримання навичок і досвіду вирішення цих проблем.

Процесу згуртованості групи, формуванню взаєморозуміння та відвертості сприяли також візні тренінгові сесії: проведення екскурсії по місту Донецьк, відвідування музею інституту, театральних вистав міста, фітнес-клубу, національного парку «Святі гори» м. Святогорськ тощо.

На кінцевому етапі тренінгу групи приймали участь у обговоренні особистісних проблем учасників, знаходженні реальних шляхів виходу зі стресу, використовуючи при цьому навички та уміння, які вони вже отримали під час навчання.

В останній день тренінгу з учасниками проводились заняття з методики та організації проведення тренінгу КСБ, формування необхідних навичок та вмінь тренера-психолога. Кожний учасник отримав необхідні методичні, відео та аудіо матеріали для проведення тренінгу.

З метою наукового аналізу ефективності впровадження психотренінгових технологій в діяльність ОВС в Центрі ВІПТ розпочато комплексне експериментальне дослідження, яке спрямоване на вивчення впливу тренінгу на особистість та характер професійної діяльності кожного учасника - працівника ОВС. Дослідження передбачає серію тестувань на початку тренінгу, наприкінці тренінгу та через шість місяців після його проведення. Окрім того, через 10 місяців після тренінгу за спеціально розробленою анкетною передбачено отримання інформації від безпосереднього керівника учасника тренінгу, з приводу динаміки та ефективності службової діяльності останнього.

Участь у тренінгах практичних психологів УМВС України в областях, провідних фахівців-психологів та викладачів вищих навчальних закладів МВС України надало можливість здійснити кваліфіковану оцінку проведеної роботи шляхом анкетувань. Кожному учаснику було запропоновано відповіді на запитання, які стосуються їх знань щодо вже існуючих тренінгових методик, визначити свої очікування на період тренінгу, дати оцінку роботі тренерів та тренінгу КСБ в цілому.

На основі аналізу результатів анкетування встановлено, що з 48 працівників, які брали участь у тренінгу – 30 осіб (63 %) мають досвід участі і проведення тренінгів різної спрямованості, у тому числі безпосередньо у своїй професійній діяльності. До основних завдань тренінгу були віднесені: набуття навичок та вмінь – 50%, розв'язання особистих і професійних проблем – 33%, зняття психоемоційної напруги і стресу – 17 %. Абсолютно всі учасники відзначили доступність подання інформації під час тренінгу. Майже всі учасники тренінгу зазначили, що зміст програми та форми проведеного тренінгу в значній мірі відповідають професійним потребам працівників ОВС. Крім того учасники так оцінили проведений тренінг за 4-х бальною шкалою:

- актуальність тренінгу – 3,9 бала;
- інформативність тренінгу – 3,75 бала;
- практичність тренінгу – 3,5 бала.

Загальна оцінка роботи тренерів (по 5-ти бальній шкалі) – 4,82 бала.

Практично всі учасники відзначили досить комфортну обстановку і приємне загальне враження від тренінгу. Особливо було звернено увагу на

значний психотерапевтичний ефект та духовне піднесення під час відвідування святих місць (м. Святогорськ). Цінним для подальшого розвитку тренінгових методів в системі ОВС були побажання та пропозиції відносно окремих тренінгових технік, та методик.

Окрім тренінгів з психологами ОВС в Центрі ВПТ проводяться тренінги з практичними працівниками міліції. Так, згідно з домовленістю з УМВС України в Донецькій області у червні 2004 року в Центрі ВПТ було проведено тренінг КСБ з групою практичних працівників Маріупольського МУ УМВС України в Донецькій області з числа перспективних співробітників, які входять до резерву на висунення. Проведений тренінг підтвердив ефективність тренінгових методів, які застосовуються, їх практичну спрямованість та особисто-професійну значимість саме для практичних працівників міліції.

В даний час в Центрі ВПТ активно розробляються нові модифіковані програми тренінгу КСБ призначені для працівників, які брали участь у різних критичних інцидентах (застосовували вогнепальну зброю на поразку, одержали поранення і т.п.), для викладачів міліцейських навчальних закладів, а також для керівників органів та підрозділів внутрішніх справ.

Підсумовуючі слід зазначити, що створення Центру впровадження психотренінгових технологій – це дійсний крок вперед у галузі психопрофілактичної роботи, це визначна подія, яка практично започатковує принципово нові підходи у ставленні до людини в погонах, до особистості в умовах функціонування силового відомства. Попередні результати з проведення психопрофілактичних тренінгів з працівниками ОВС в Центрі ВПТ дають підстави стверджувати про їх позитивний вплив на підвищення професійної надійності персоналу. Проте, з метою системного впровадження тренінгових технологій у діяльність органів внутрішніх справ, врегулювання організаційних, господарчих та інших питань, пов'язаних з проведенням тренінгів з працівниками ОВС у системі обов'язкового підвищення кваліфікації, на сьогодні вкрай необхідна розробка та затвердження відповідних нормативних документів.

З огляду на світовий та вітчизняний досвід проведення тренінгів з персоналом у різноманітних галузях бізнесу, промисловості, освіти, політиці тощо, в тому числі у правоохоронних органах, можна визначити, що системне впровадження психотренінгових технологій є вигіднішим, як з економічної точки зору так і з політичної, правової, соціальної і врешті-решт моральної. Тренінги виявляються сильнішими та ефективнішими багатьох директивних та примусових методів, акцій, заборон та обмежень.

Таким чином, проведення тренінгів з персоналом ОВС дозволять не на словах, а насправді займатися проблемами і станом душі людей, працівників міліції, відкрито говорити про існуючі проблеми як професійного, так й індивідуально-психологічного характеру і дати людям методику вирішення цих проблем, а також у цілому удосконалювати роботу з кадрами та підвищувати імідж міліції.

Надійшла до редколегії 12.10.04